

экономикамызды әртараптандыруға шешуші түрде қатысуға атсалысулары қажет. Қазақстан әлі де шетел инвестициясын қажет етеді, сондықтан республика экономикасына шетелдік капитал тартуды кеңейту келесі бағыттарды қамтуы тиіс: біріншіден, осы мақсатта өндіріс пен экономиканың, туризм және спортқа басымды саналған салаларында шетелдік инвестицияларды тартудың құқықтық негізін жасау; екіншіден, өнімді бөлу бойынша концессиялар мен келісімдер туралы заңдарға сәйкес пайдалы қазбалардың кен орындарын игеру; үшіншіден, баламалы валюта қаржы көздерін валюталық операциялар негізінде пайдалануға сүйенетін инвестициялық бағдарламаларды дәстүрлі емес қолдау мүмкіндіктері жөніндегі ұсыныстарды қарастыру; төртіншіден, инвестициялық ынтымақтастық тәсілдерін компенсациялық негізінде жасау.

Мақалада адам капиталына инвестиция тартудың даму бағыттары қарастырылған.

В статье рассматривается направление развития привлечения инвестиций в туризм и спорт.

In the article the main ways of development to attract investment in human resources.

ӘОЖ 631.15 (574)

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЕЛДЕРІМЕН ҢНТЫМАҚТАСТЫҒЫНЫҢ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ

PROSPECTS OF COOPERATION BETWEEN KAZAKHSTAN AND CENTRAL ASIAN COUNTRIES

Саяпил Ә.
A. Saypil

Қазақ ұлттық аграрлық университеті

1991 жылы Қазақстан Республикасы өз тәуелсіздігін алғаннан кейін, қоғамдық өмірдің барлық салалары бойынша халықаралық ынтымақтастықтың толыққанды субъектісіне айналды.

Қазақстан бүгінде экономикалық дамудың үлкен әлеуетіне ие, Еуропа мен Азияның орталығында орналасқан саяси және стратегиялық маңызды орынға ие, халықаралық ынтымақтастықтың әртүрлі одақтары мен ұйымдарының мүшесі.

Қазақстанның тәуелсіздігін жариялағаннан кейінгі мемлекет саясатының басты бағыттарының бірі - бұрынғы кеңестік республикалармен және Орталық Азиямен интеграциялық үдерісті дамыту болды.

Мұндай байланыстарды дамыту, бір жағынан Ұлы жібек жолы сияқты дәстүрлі коммуникацияларды қайта жандандыруға себепші болса, екіншіден, мұнай-газ құбырлары сияқты қазіргі заманғы коммуникацияларды дамытуға қолайлы жағдай туғызды.

Бұл жайында, Қазақстан Президенті Н.Ә.Назарбаев: «Біздің алдымызда таңдау тұр: бірі - әлемдік экономиканың мәңгілік шикізаттық шылауы болып қалу, екіншісі тағы бір империяның келуін күту немесе Орталық Азияның барынша интеграциялануына қарай қадам жасау. Мен осының соңғысын ұсынамын. Бұдан былайғы интеграциялануымыз - біздің өңіріміздің тұрақтылығына, прогреске, экономикалық және әскери, саяси тәуелсіздікке апаратын жол» деп атап көрсетті.

Орталық Азияның әрбір егеменді мемлекеттің Біріккен Ұлттар Ұйымы (БҰҰ), Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы (ТМД), Еуропадағы қауіпсіздік пен ынтымақтастық

ұйымы (ЕҚЫҰ) сияқты ұйымдардың құжаттарында көрсетілген халықаралық сипаттағы толып жатқан міндеттері бар. Ең бастысы, барлық елдер үшін өзекті мәселенің бірі - өзіндік идентификация (сәйкестік).

Бұл елдерде бір жағынан, ортақ мұра, ортақ мәселе болса, екінші жағынан, халықтар игілігі үшін өзара бірлесе отырып шешуге болатындай зор мүмкіндіктер де бар. Сондай-ақ, бұл қауымдастық ғаламдық, геосаяси, аймақтық даму өлшемдері мен бүгінгі қоғамның ерекшеліктерін ескере отырып, жаңа сапалық деңгейдегі бірлескен іс-әрекетке және интеграцияны дамытуға бағытталады.

Қазақстан көптеген өркениеттер, этностар және діндер тоғысына орналасқан мемлекет. Сондықтан да оған интеграциялық үдерістердің деңгейімен және жағымды нәтижелерімен органикалық ұштасқан саяси тұрақтылық, ұлтаралық келісім және аймақтағы қауіпсіздік ауадай қажет.

Сонымен қатар, дәл Қазақстан ғана объективті жағдайлар мен XX ғасырдың аяғында басталған қайта құрулардағы ішкі табыстарға байланысты интеграцияның басты қозғаушысы әрі көшбасшысы рөлін атқара алды.

Тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстан халықаралық қатынастардың субъектісі ретінде бүкіләлемдік сахнаға шығып, сыртқы әлеммен өзара тиімді қатынастар орнатуға қол жеткізді. Бүгінде еліміз беделді халықаралық ұйымдарға мүше болып (БҰҰ, ТМД, ШЫҰ, ЕЫҚҰ т.б.), өзінің дербес дипломатиясын қалыптастыруға мүмкіндік алды.

Бүгінгі таңда 62 әлемдік және аймақтық ұйымға мүше Қазақстан 124 мемлекетпен дипломатиялық қарым-қатынастар орнатты. Дүниежүзілік қауымдастықтың 54-інде Қазақстанның елшіліктері мен өкілдіктері жұмыс істейді. Ал, Қазақстанда шет мемлекеттер мен халықаралық ұйымдардың 70-ке жуық дипломатиялық өкілдіктері қызмет жасайды.

Қазақстан – өзінің географиялық, экономикалық, ұлттық, тарихи, мәдени және тағы басқа факторлардың әсеріне қарай геосаяси және геοэкономикалық жағынан өзіндік ерекшеліктерге ие мемлекет.

Біріншіден, ол географиялық жағынан Батыстағы Еуропа мен Шығыстағы Азияның, солтүстіктегі Ресей мен оңтүстіктегі ислам әлемінің тоғысқан жерінде орналасқан. Демек, Қазақстанның аймақтық стратегиялық маңызы өте зор.

Екіншіден, тікелей теңізге шыға алмайтын құрлық ортасындағы мемлекет ретінде біз, әлемдік нарыққа тек көрші мемлекеттер арқылы ғана шыға аламыз, сондықтан көршілес елдермен байланыс орнатудың мәні қаншалықты зор екендігі айтпаса да түсінікті.

Үшіншіден, Қазақстан табиғи ресурстарға өте бай, оның ішінде, әсіресе, табиғи газ, мұнай, түсті металдар және басқа да пайдалы қазба көздері бар. Ауылшаруашылығы саласында мақта, астық, көкөніс және басқа да экономикалық дақылдарды дамытудағы мүмкіндіктері мол. Сондықтан еліміз едәуір зор экономикалық потенциалға ие.

Төртіншіден, ұлттық, діни, мәдени жағынан алғанда біздің еліміздің өзіндік айырмашылығы бар. Кейбір мемлекеттерде шиеленістің себебі болған бұл фактор Қазақстанда біріктіруші күш ретінде артықшылыққа айналып отыр.

Бүгінде Қазақстан мен Орталық Азия өзара бәсекелес АҚШ, Қытай, Ресей, Түркия, Иран және Үндістан сияқты мемлекеттердің мүдделері тоғысқан аймаққа айналды. Яғни, 1990 жылдары бұл аймақта ірі мемлекеттер, негізінен экономикалық мүддені көздесе, XXI басынан бері, экономикалық мүддеден гөрі саяси мүдде басым деп айтуға болады.

Орталық Азия елдерінің ынтымақтастығы, оның ішінде Қазақстан мен халықаралық қатынастарды құру бүгінгі күні өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Бұрынғы КСРО құрамында болып, бүгінгі таңда, тәуелсіздік алып, өз бетінше даму жолына түскен мемлекеттердің жаңадан қалыптасуы мен одан әрі алға басуы үлкен қиыншылықтармен басталып, бүгінде олардың әлеуметтік, экономикалық, мәдени салаларда қай-қайсысы болмасын бірте-бірте жан-жақты даму үстінде. Сондықтан Қазақстан басқа да тәуелсіз мемлекеттер сияқты әлемдік қауымдастықта өзінің лайықты орнын алу жолдарын

іздістіруде. Соның ішінде Қазақстан Орталық Азия мемлекеттерімен халықаралық қатынастар жүйесіне кіре отырып, жаңа үлгідегі ынтымақтастық пен қарым-қатынастарды қалыптастыруда.

Бүгінгі күні Орталық Азия мемлекеттері үшін маңызды болып отырған бірнеше факторларды атап көрсетуге болады. Олар:

- территориясының үлкендігі;
- халқының санының көптігі;
- табиғи байлықтың, әсіресе мұнай мен газдың мол қоры;
- табиғи байлықты әлемдік нарыққа тасымалдаудың жолдары, т.с.с.

Орталық Азия мемлекеттері бірыңғай геосаяси және геоэкономикалық кеңістікте орналасқандықтан да бірлесуге қарай ұмтылуда. Соған байланысты бірлесудің түрлі жоспарлары, идеялары, жобалары жасалуда.

Орталық Азия мемлекеттері интеграциялық бірігу жолын таңдай отырып, интеграцияны объективті қажеттілік ретінде, территориялық тұтастықпен және экономиканың ең маңызды, ең басты салаларымен байланыстырады. Сондықтан тарихи қалыптасқан тығыз шаруашылық байланыстар мен аймақтың ұтымды геосаяси жағдайы Орталық Азия мемлекеттерін өзара ынтымақтасуға жетелейді.

Сондай-ақ, аймақтың газ, су-энергетика ресурстарын, экологиялық мәселелерін бірлесе отырып шешу, көлік-коммуникация жүйелерін бірлесе пайдалану, соңғы жылдары орын алып отырған наркобизнес пен әр түрлі экстремистік, террористік топтар, ағымдармен бірлесе отырып күрес жүргізу сияқты маңызды шараларды іске асыру үшін де аймақтық интеграцияның маңызы зор.

Орталық Азия мемлекеттерінің қазіргі тандағы дамуы ұзақ жылғы "оқшауланудан" кейінгі әлемдік саяси және экономикалық үрдістерге жеке қатысушы ретіндегі ұмтылуымен сипатталады.

Бүгінгі тандағы халықаралық қатынастар жүйесінде Орталық Азия елдерінің болашақтағы, алдағы уақытта алатын орны өте маңызды және өзекті болып отыр.

Өйткені оның перспективалары мен басымдылықтарын дамыту дүние жүзінің, оның ішінде Азия аймағының тұрақтылығына байланысты. Аймақтық және халықаралық саясатта тең құқылы мемлекет болу үшін, Орталық Азия елдері серіктестіктің, ынтымақтастықтың, қауымдастықтың тиімді жолдарын таңдағаны дұрыс.

Сол сияқты Қазақстанның Орталық Азия мемлекеттерімен жүргізіп отырған ынтымақтастығындағы алатын орны мен рөлі, осы ынтымақтастықты дамытудағы жолдар, проблемалар мен перспективаларды қарастыра отыра, төмендегідей нақты міндеттерді шешуді көздейді:

- Орталық Азия мемлекеттері арасындағы интеграциялық үрдістер;
- Қазақстан мен Орталық Азия елдеріндегі экономикалық интеграцияның негізгі бағыттары;
- халықаралық қатынастар тұрақтылығының шешуші факторы ретіндегі - энергетикалық қауіпсіздік;
- Орталық Азия аумағындағы қауіпсіздікті сақтауда Қазақстанның қосқан үлесі;
- Орталық Азияда ядролық қару таратпау мәселесіндегі Қазақстанның саясаты;
- Орталық Азия ынтымақтастығындағы Каспий мәселесі.

Сондықтан да Орталық Азия мемлекеттерінің интеграцияны таңдауы жаһандану кезіндегі ең маңызды оқиғалардың бірі деп есептеледі.

1. Аубакирова Ж.Я. Экономические основы интеграции в условиях глобализации: Учебное пособие. - Алматы: Қазақ университеті, -2004.
2. Исингарин Н.К. Казахстан и Содружество: проблемы экономической интеграции. - Учебное пособие. - Алматы: ОФ «БИС», 2003.
3. Сламкулова А. Проблемы интеграции государств Центральной Азии в условиях глобализации //АльПари, №4-5, 2002.

Мақалады Орталық Азия елдерінің өзара ынтымақтастығының негізгі ерекшеліктері және болашақта осы ынтымақтастықты дамытудың жолдары мен перспективалары қарастырылған.

В работе рассматриваются особенности сотрудничества Центрально -Азиатских стран и перспективы развития сотрудничества в будущем.

This case considers the peculiarities of co-operation of the Central Asian countries and the prospects of cooperation development in the future.

УДК 631.06. 39

СУЩНОСТЬ, ПРИНЦИПЫ И КОНЦЕПЦИИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

ESSENCE, THE PRINCIPLES AND CONCEPTS OF INNOVATION PROCESSES

**Смаилова Ж. П.
Zh. P. Smailova**

Казахский национальный аграрный университет

С обретением независимости внешняя среда Казахстана для действующих предприятий в корне изменилась. Произошел переход экономики на рельсы индустриально-инновационного развития, проводится политика импортозамещения, ведущая к ускоренному экономическому развитию и модернизации. И в этих условиях рынок инновационной продукции и наукоемких технологий выступает одним из наиболее быстро развивающихся сегментов мировой экономики.

Понятие "инновация" и его производные являются одними из ключевых понятий современной теории управления организацией. Исследуя понятие инновации мы пришли к выводу, что инновация представляет собой не только систему периодически вводимых разовых новшеств, заменяющих товарные и технологические переменные организационной структуры, но и комплексный социальный процесс, развивающийся по определенным объективным законам, тесно взаимосвязанный с историей и традициями рассматриваемых социальных систем и кардинально преобразующий их структуру. Между тем, он является и социально-психологическим феноменом, характеризующимся своеобразным жизненным циклом, с особыми фазами, последовательностями и зависимостями.

Изучение основных направлений развития инновационных процессов в 1990-х годах показывает рост уровня неопределенности и динамизма социальных структур, в сочетании с уникальными свойствами культурной системы стран СНГ, стимулировали инновационный взрыв в деятельности организаций, мгновенно отразившийся на состоянии и направлении исследований теории управления организаций. В данный период был заложен важнейший фундамент концепций инновации, оказавших мощное влияние на развитие организационных теорий в 90-е годы. Принимая во внимание, что развитие инновационных концепций в нашей республике пошло весьма своеобразным путем, опыт наиболее развитых стран представляется нам чрезвычайно ценным - как в плане критического анализа собственных разработок, так и прогноза развития инновационных концепций.